

uitgezonderd die van de kraakbeenvisschen, zooals haaien en roggen. Fig. 10. 't Aantal is meestal enorm groot. Op de paaiplassen, dat zijn dus de plaatsen, waar de eieren worden afgelegd, kan men in de eerste maanden van 't jaar 300 tot 400 eieren van schol en kabeljauw vinden onder één vierkanten meter wateroppervlak of in Juni $\pm$ 370 eieren van de ansjovis in één kubieken meter water. Dit geeft ons een idee van de enorme productiviteit van de visschen. Trouwens een dergelijk aantal eieren is wel noodzakelijk, omdat een ontzaglijke massa kiemen verloren gaat.

Om de bevruchtungskansen voor de te leggen eieren zoo groot mogelijk te maken, vormen vele vischensoorten scholen, die dikwijls aan bepaalde plaatsen een bijzondere voorkeur geven. Dit geeft aanleiding tot 't trekken der visschen, een verschijnsel, dat niet nagelaten heeft de aandacht der menschen te trekken, vooral, wanneer dit trekken gepaard gaat met een verandering van milieu, zooals ik reeds beschreef voor den Aal en den Zalm. (Nat. Hist. Maandblad no. 6, jaargang 1926).

(Wordt vervolgd).

De figuren no. 1, 2, 3, 5, 9 en 10 zijn ontleend aan 't leerboek voor dierkunde van Dr. A. Schierbeek en D. Valkema. De cliché's hiervoor zijn door den uitgever, den heer J. Versluys, in bruikleen afgestaan.

DE TORENVALK

Falco tinnunculus tinnunculus L.

Deze prachtige roofvogel is wel een der meest voorkomende broedvogels in Noord-Limburg, voor wat betreft de familie der valken. Het geheele jaar door wordt hij hier waargenomen; vanaf 1923 zijn mij broedplaatsen bekend in de omgeving van Venlo, waarvan twee jonge exemplaren in mijn bezit kwamen (jammer genoeg dood) en wel d.d. 29 Juni 1924, welke opgezet aan mijne verzameling zijn toegevoegd, nog gedeeltelijk met donsveeren bezet.

Daar ik over mijn artikel „de Vischarend” van verschillende zijden een goedkeurend oordeel mocht ontvangen en mede aangemoedigd door de Redactie van het Maandblad van het Natuur Historisch Genootschap in Limburg, zal ik trachten ditmaal een onopgesmukt verhaal te doen over den Torenvalk en wel over het grootbrengen der jongen, zooals ik het persoonlijk heb waargenomen.

Het was op 14 Juni 1925 dat ik op een mooien zomerdag, in de zeer boschrijke omgeving van Blerick bij Venlo rondzwierf, om zoo mogelijk iets waar te nemen, belangrijk genoeg om in mijne aantekeningen een plaatsje te vinden. Het was in den namiddag tegen 4 uur toen ik in de verte boven een groepje opgaande boomen een roofvogel zag cirkelen hoog in de

lucht. Door den grooten afstand kon ik echter niet vaststellen welk soort het was en hield hem eerst voor een sperwer. Ik ging, door struikgewas zooveel mogelijk gedekt, naar die boomengroep toe en naderbij gekomen zag ik den vogel nog steeds boven de boomen rondvliegen en kon nu vaststellen dat het een Torenvalk was, gemakkelijk te herkennen aan het vliegen en ook aan de kort gedrongen gestalte. Tevens viel het mij op dat hij steeds op dezelfde plek boven de boomen bleef ronddraaien en vermoedde dadelijk dat zich hier iets bijzonders moest afgespeeld hebben.

Toen ik de boomen dicht genaderd was, natuurlijk zooveel mogelijk door de struiken, zag ik plotseling voor mij een jongenshoofd boven het houtgewas opduiken, waarvan de eigenaar tegen een der boomen opklauterde, zoodat mij het raadsel van het gedrag van den vogel reeds was opgelost. Ik sloop door het houtgewas naar den betreffenden boom en ontmoette daar op zijn gemak op den grond zittend, een tweeden snaak, welke niet weinig schrok toen hij mij daar zoo plotseling voor zich zag. Op mijn vraag wat ze daar uitvoerden kreeg ik ten antwoord: „hier woont een „klamper” (een algemeene benaming voor een roofvogel) en dien gaan we uitwinnen” (uithalen). Bereids was onze klimmer bij de onderste takken aangeland en nam op een der takken zijn gemak om op verhaal te komen. Ook hij bemerkte thans dat we met ons drieën waren en gevoelde zich niet erg gerust. Hij maakte reeds aanstalten om naar beneden te komen. Daar ik echter nu eene mooie gelegenheid had om zekerheid te krijgen of het vermoeden der jongens juist was, vroeg ik hem hoe hij wist dat daar een roofvogel huisde, waarop hij antwoordde: „ik heb hem zien afvliegen van het nest.” Thans zag ik ook werkelijk een groot nest in den top van den boom (vermoedelijk een oud kraaiennest), te oordeelen naar den omvang. Wel leek mij zoo'n klimpartij gewaagd, doch daar hij het gevaarlijkste of in ieder geval het moeilijkste der karwei achter den rug had, besloot ik het er op te wagen en vroeg hem of hij kans zag bij het nest te klimmen. Met een onverschillig „zou nog al wat” was hij reeds weer aan het omhoog gaan. In ieder geval wilde ik zekerheid hebben wat er in het nest zou zitten, doch waarschuwde hem vooral voorzichtig te zijn en niets aan het nest te beschadigen of eruit te nemen, alléén maar te zien wat er in was. In een ommezien was hij bij het nest aangeland en riep naar beneden „drie kaal jongen, anders niks!” Nu was ik tevreden, daar ik zekerheid had dat het nest bewoond was en beval hem naar beneden te komen, hetgeen spoedig gebeurde. Onder dit bedrijf was van de oude vogels niets te bespeuren; ik vermoedde echter dat, al waren ze eenigszins gestoord geworden, ze hun kroost niet in den steek zouden laten. Al pratend loodste ik de jongens het bosch uit en verzocht hun niets te zeggen van hetgeen ze gezien en gevonden

hadden, er bijvoegend, dat we de vogels over een week of vier vijf samen zouden gaan uithalen, waar ik natuurlijk geen oogenblik aan dacht.

Hoewel niet erg gerust met de belofte der twee kornuiten, maakte ik toch mijn plannen om, indien het geluk mij gunstig was, dit roofvogelpaar bij de opvoeding zijner jongen te bespieden. Des anderen daags nam ik van de mij geboden gelegenheid reeds gebruik, al was het alleen maar om te zien of die klimpartij geen nadeelige gevolgen had gehad en de vogels werkelijk teruggekeerd waren.

Tegen 5 uur des morgens was ik weer op weg en weldra ter bestemder plaatse. Begunstigd door het dichte struikgewas, zat ik spoedig goed verscholen op den uitkijk niet alléén, maar ook genietend van een prachtige zomermorgen. Wij natuurliefhebbers weten immers allen wat het beteekent een „Zomermorgen in het bosch”. Oog en oor geniet van al het mooie wat moeder „Natuur” ons te aanschouwen en te hooren geeft. Uit honderden keelen klinken ons allerhande melodiën tegen; het Tortelduifje koert, de Wielewaal laat zijn „kikedioet” hooren, terwijl onze bosch-timmerman de „Groene Specht” er tusschen door zijn schellen lach doet klinken. In één woord, we krijgen een onvergetelijk concert te hooren; zonder nog te spreken van de natuurpracht, waaraan ons oog zich verlustigen kan. Terwijl ik zoo verdiept zit te mijmeren over de grootsche schepping, vloog plotseling een der roofvogels van zijn horst. Of deze voor het eerst op buit uit ging of dat hij ongezien er was komen aanvliegen, durf ik niet te zeggen; ik vermoed echter dat het geen langslapers zijn en dat hij ongemerkt op het nest was gekomen.

Eenige oogenblikken later komt het wijfje terug naar het nest met een muis in de klauwen. De jongen werden nu ook levendig en schreeuwden dat het een lust was. Opmerkelijk is het, dat het wijfje onmiddellijk weer wegvloog zonder zich ook maar een oogenblik te bekommeren om de prooi of de jongen. Deze laatsten schijnen geen hulp noodig te hebben bij het verorberen van het voedsel. Een minuut of 5 later kwam het mannetje aangevlogen met een muis in de pooten; ook deze vloog onmiddellijk weer weg. Duidelijk kon ik de aschgrauwe kleur van bovenrug, nek en kop onderscheiden, zoodat ik mij niet kon vergissen met de determinatie van mannetje en wijfje. Tegen half negen v.m. was het wijfje 8 en het mannetje 6 keer met een prooi bij het nest geweest. Tot mijn spijt moet ik het zeggen, het wijfje kwam den zesden keer met een vogel in de klauwen; vermoedelijk met een Leeuwerik, te oordeelen naar de grootte en lichte kleur van het slachtoffer, terwijl het mannetje den vierden keer een hagedis of zooiets aanvoerde; tenminste een langwerpige voorwerp bengelde naar beneden; daar dit echter zoo bliksemssnel geschiedde, kon ik het niet zeker

vaststellen. Thans bleven de vogels langer weg en daar mijn tijd beperkt was besloot ik voor ditmaal mijn waarnemingen te staken. Wijn ook de jongen in het nest zich stil hielden, sloop ik uit mijne schuilplaats en stapte heel voldaan huiswaarts, vast besloten spoedig terug te keeren. Hoe het echter mogelijk is, dat deze jonge vogels den heelen buit van zoo'n morgen kunnen verorberen is mij een raadsel ofschoon het echte veelvraten zijn.

Drie dagen later. Ditmaal ging ik des namiddags tegen 3 uur op verkenning uit en zag de valken, toen ik aankwam, reeds volop aan het aanslepen van etenswaar, tenminste het mannetje kwam tegelijk met mij bij het nest. Ik kon echter de gevangen prooi niet zien. Tot mijne verwondering zag ik wel de jongen bereids met de vleugels fladderen; het lichaam kon ik echter nog niet waarnemen, wel een bewijs dat ze voorspoedig opgroeiden. Tegen 6 uur was het mannetje 3 en het wijfje 5 maal met buit gekomen. Wat mij den eersten keer was opgevallen, n.m. dat de oude vogels na het brengen der prooi onmiddellijk weer afvlogen, merkte ik thans ook weer; tevens schijnt het dat het wijfje meer voedsel aanbrengt dan het mannetje, wellicht gedreven door moederliefde, iets wat bij de meeste dieren een algemeen verschijnsel is, of zou het wijfje de prooi beter kunnen bemachtigen? In ieder geval behoeft het niet te verwonderen dat de jongen van roofvogels zoo snel opgroeien, gezien de massa's voeder, welke hun gebracht worden. Bij nader onderzoek onder den nestboom vond ik overblijfselen van muizen, benevens twee ballen, zoogenaamde „uilenballen”, welke ik meenam om vast te stellen wat ze bevatten zouden. Na ze opgeweekt te hebben (ze waren keihard), bleken ze te bestaan uit beentjes, haar en enkele veertjes.

Zes dagen later. Ditmaal tegen 5 uur des namiddags, was ik weder op de plaats waar ik zoo gaarne vertoefde en zag tot mijn genoegen, dat ik niet tevergeefs kwam, daar mijne beschermelingen nog steeds aanwezig waren. Nauwelijks zat ik goed en wel verborgen of het wijfje kwam aangevlogen met een groote prooi. Dat ging zoo vlug dat ik niet juist kon zien wat het was. Vermoedelijk een „mol”, te oordeelen naar de grootte en donkere kleur, op het zwart af. Tot mijne verbazing zag ik thans ook de jongen nu en dan op den rand van het nest, zeker een gevolg van „broodnijd”, daar het een geschreeuw en gefladder was van belang, ofwel het vreemde van den gebrachten buit. Tegen 8 uur n.m. was het wijfje 5 en het mannetje 3 keer bij het nest geweest met eten. Geen enkelen keer echter hielden ze zich bij of op het nest langer op dan noodig was, om wat ze aansleepten af te geven; een bewijs dat de jongen geheel zelfstandig met het gebrachte voedsel raad weten, terwijl andere nestjongen door de ouden, om zoo te zeggen om beurten, een hapje toe-

gestopt krijgen. De twee ouden kwamen niet meer terug, zoodat het voor mij ook voor vandaag weer afgeloopen was.

Vier dagen later, dus op 27 Juni, ging ik weder een bezoek brengen ten 8 uur v.m. en zag dat de jongen reeds goed in de veeren zich buiten het nest waagden. Ofschoon nog wat onbeholpen, hadden ze toch het uitzien van echte roofvogels in hun zwart bruine pakje, en met hun kop draaiend van links naar rechts. Ik was benieuwd hoe of de voeding nu zou plaats hebben, want dat ze reeds zelfstandig zouden zijn, kon ik niet aannemen. Het wijfje kwam het eerst aangevlogen en wel regelrecht naar het nest. De jongen schreeuwden en fladderden met de vleugels, doch moeder trok zich hier niets van aan en bleef op het nest. Een der jongen werkte zich toen, zoo goed en zoo kwaad als het ging, ook op het nest, maar onmiddellijk vloog moeder weg. Een tweede jong bereikte nu ook het nest, het derde echter bleef in den boom zitten. Spoedig verscheen ook het mannetje met buit, doch vloog dadelijk weg; thans werd het no. 3 toch te machtig en ook hij fladderde nestwaarts. Vermoedelijk wilde het wijfje de jongen dwingen op het nest te komen om het voedsel in ontvangst te nemen. Vanwaar anders, tegen zijn gewoonte in, dat op het nest blijven totdat een der jongen er op was?

Op 5 Juli, een heeten dag, ging ik nogmaals terug. Dit zou de laatste maal zijn. Reeds van verre zag ik hoog in de lucht de twee ouden cirkelen, nu eens zwevend en dan weer met korten vleugelslag zich reppend. Ik dacht onmiddellijk aan woordbreuk der twee kornuiten. Naderbij gekomen kwam ik echter tot een ander inzicht. De jongen waren uitgevlogen en zaten ieder in een afzonderlijken boom de wereld te bekijken; ze vlogen in het geheel niet weg toen ik onder de betreffende boomen ging staan, zoodat ze mij goed konden zien. Ze keken gewoon brutaal de wereld in, zonder ook maar van zitplaats te veranderen. Ik was er van 4 tot ongeveer 6 uur n.m. Den geheelen tijd zweefden de ouden hoog in de lucht boven hunne jongen; ik zou gaarne waargenomen hebben of ze het nest nog opzochten om te overnachten, doch wegens tijdgebrek moest ik hier vanaf zien en keerde zeer voldaan huiswaarts. Des anderen daags stuurde ik den twee kameraden een boodschap de jonge „klampers” te gaan uithalen en ze mij te brengen. Ze kwamen tegen den avond bij mij thuis (ik was zelf afwezig) met de boodschap dat de vogels waren uitgevlogen; iets wat ik natuurlijk voorzien had.

Zoo eindigde deze zeer leerrijke waarneming, leerrijk en interessant voor mij en gelukkig voor de vogels. Immers als het toeval mij er niet bij gebracht had, was dit broedsel onherroepelijk verloren geweest, hetgeen zeer te betreuren zou zijn, te meer daar onze Limburgsche Avifauna toch al stiefmoederlijk bedeed

is met broedende roofvogels en nog meer met zoo'n nuttige dieren als de Torenvalk. Voor mij staat 't vast, dat het nut van dezen roofvogel het verre haalt van de schade die hij doet; en mocht hij al eens een vogel verschalken, laten we hem dit niet te hard aanrekenen, immers „de honger is voor ons menschen zelfs een scherp zwaard.”

Stellen wij daarom alles in het werk om onwetendheid, want dit is veelal de reden van vogelmoord, uit den weg te ruimen, opdat voorgoed het parool verdwijne bij ons Limburgers vooral, om alles wat scherpe klauwen en een krommen snavel heeft te beschouwen als niet waard rond te vliegen. Neen, deze averechtsche meening moet verdwijnen, want daar zijn vele, zoo niet alle, nuttige zelfs zeer nuttige vogels. Ten slotte nog dit: Donderdag j.l. ontving ik bericht, dat er iemand 3 jonge roofvogels had en of ik deze wilde hebben. Ik ging er natuurlijk onmiddellijk op los en trof 3 vlugge jonge Torenvalken aan in een klein hokje; de koop was spoedig gesloten, de beestjes verhuisden dadelijk naar mij, waar ze thans in een ruim hok ondergebracht zijn; ze eten goed en ik hoop hierop ter gelegener tijd in het Maandblad nog wel eens terug te komen, ik kan ze nu van nabij en dagelijks in hun doen en laten waarnemen en zal mijne bevindingen zeer zeker weergeven. Het spijt mij intusschen, dat ze „uitgehaald” zijn, maar hier is toch niets meer aan te veranderen.

Venlo, 16-7-'27.

J. L. WIELDERS.

REVISION DER PHORIDENGATTUNGEN, MIT BESCHREIBUNG NEUER GATTUNGEN UND ARTEN,

von H. Schmitz S. J.

(Fortsetzung).

Aenigmatistes cilipes n.sp.

Männchen. — Kopf gelbrot, auch die Fühler und Taster. Oberstirn am Vorder- und Hinterrand gebräunt, letzterer in der Mitte etwas erhoben und stark geschärft. Die Medianlänge ist fast gleich der geringsten Breite, gemessen zwischen den innern Augenrändern (19:21). Ocellendreieck weniger flach als bei herero End., auch ist der vordere Ocellus nur wenig kleiner als die übrigen. Nur eine Reihe schwacher, unregelmässig ausgebildeter Börstchen am Hinterrande, vgl. die Abbildung. Hauptaugen im Umriss schwach nierenförmig, Längsachse vertikal, unten dem Mundrande stark genähert und dort von einer haarfeinen Borste flankiert; interfazettale Behaarung sehr